

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: En liden Bibel-Krønike for Børn og Menig-Mand

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "En liden Bibel-Krønike for Børn og Menig-Mand", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1828_227C-com-shoot-idm64.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Identifikationen af bibelreferencer i bibelkrønikens tekst følger særlige regler, idet kun Grundtvigs eksplicite bibelstedshenvisninger er registreret (se uddybning i tekstredigørelsens afsnit "Udgivelsen i *Grundtvigs Værker*").

undere.

---

blevet udsolgt.

anse det for.

udgivet.

i betydelig grad, særligt.

på mange måder.

personer, der forkaster; kritiske bedømmere.

historiske fremstillinger på vers.

salmer med bibel- eller kirkehistorisk indhold.

dvs. blidt.

gerning.

hentyder til Jesu navn.

herlig, gylden tid; evigheden.

---

hovedafsnit.

udvandringen.

vanvid; afsindighed.

jødisk præstefamilie, efterkommere eller slægtninge til Judas Makkabæer.

hovedafsnit.

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer og/eller astrologer.

lære.

kendetegn; undere.

ødelæggelse.

pavevældet; det, der hører til den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

nuværende.

---

hovedafsnit.

---

underfulde gerninger, undere.

kasseres.

således.

er bevidst om sig selv.

skabe.

kom, søg opad el.lign. (opfordring).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

da.

udsendte.

oplod røsten, lod stemmen høre.

lovpriste.

lad os (imperativ 1. person pluralis majestatis).

i lighed med os, dvs. så det ligner os selv.

den af Gud indblæste kraft til at ånde og leve.

lovprise.

meget, i høj grad.

underfulde gerninger, undere.

herlig, yndig.

dvs. dem.

bliv (imperativ pluralis).

opfyld, fyld (imperativ pluralis).

underlæg jer den ('gjører' er imperativ pluralis).

spise ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

spiser ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

åbnes.

yndigt, dejligt.

at se på.

godt, gunstigt.

til at få forstand af.

spiste ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

således.

spise ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

afkom.

---

var kendetegnet ved at være brødre, var betegnet som brødre.

agerdyrker.

røgtede; opdrættede (dialektal form af 'hæge').

tog en ond beslutning.

døde, mens han stadig syndede.

---

syndefulde, jf. syndefaldet 1 Mos 3.

trøsterige; opmuntrende.

behøver (gl. præsens, 2. person singularis).

fra.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ubetinget, inderlig trofast.

---

dyr.

kender til.

optrådte som herrer.

helt, fuldstændigt.

dvs. befalede.

sådan.

dvs. fornemmede.

her: familie.

dvs. lukkede.

styrtende regnvejr (især brugt i dialekt).

dvs. fyrretyve, fyrre.

offer, der frembringer vellugtende røg; røgelsesoffer.

såtid.

på himlen (dvs. regnbuen).

syndflod; oversvømmelse.

regnskyen.

---

slægt, efterkommere.

nærmest.

efterkommerne af Jafet.

ophold.

efterkommerne af Kam.

tydeligt, indlysende.

efterkommere.

efterkommerne af Jafets.

efterkommerne af Kams.

dvs. halvtredsindstyve, halvtreds.

syndfloden.

sank ned.

---

lad os (imperativ 1. person pluralis, indbyrdes opfordring).

i stedet for; som.

asfalt; beg.

i stedet for; som.

lad os (imperativ 1. person pluralis, indbyrdes opfordring).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

skabe.

for at.

blive spredt.

blev spredt.

det betyder.

dvs. hebraiske.

---

velvillige, nådige.

dvs. sædvanligvis.

efterkommerne af Jafet.

efterkommerne af Kam.

---

helt.

særlig, speciel.

syndefulde, jf. syndefaldet 1 Mos 3.

dvs. nådigt.

særligt.

bestemmelse; styrelse.

slægt, efterkommere.

350.

gå, tag (gl. imperativ singularis af 'gange').

efterkommere.

syntes Herren om.

nabo.

for at.

byer.

se jer (imperativ pluralis).

begravet.

efterkommere.

---

ventede.

gå, tag (gl. imperativ singularis af 'gange').

bring.

meddeler.

dvs. befalede.

på plads, til rette.

slægt, afkom.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

i stedet for.

tydelig.

kvindelige slægtning.

slægt.

---

ansås, regnedes.

slægt.

slægt, afkom.

det betyder.

slægt.

---

evner som forstand, fantasi, følelse og lign.

usædvanlig; særlig.

særlige; mærkelige.

bandt neg.

dvs. neg (pluralis; bøjningsendelsen blev især brugt i dialekt).

havde et dårligt ry.

fjerntliggende.

gruberne, cisternerne.

gruben, cisternen.

det øde stykke land.

gruben, cisternen.

imens.

flok.

handelsvarer.

syntes brødrene om.

gruben, cisternen.

312,78 g sølv (1 lod var 1/32 pund, 1 pund = 500,45 g; vægtenheden lod gjaldt i Danmark indtil Lov af 19. februar 1862).

gruben, cisternen.

klagende; ynkværdigt.

---

på langs.

efterkommere.

tilså.

feltherre.

umoralsk, seksuel omgang.

have seksuel omgang med hende.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fortalte løgne om, bagvaskede.

vedblev at være ubekymret.

arrestforvarerens, fangevogterens.

dvs. hebraisk.

dvs. køer.

overfloden, overskuddet.

passende.

ondskabsfuldhed.

elskede, kære.

til sidst.

landsdel, område.

elskede, kære.

bemærkelsesværdige.

slægt, efterkommere.

begravede.

frygt (imperativ pluralis).

forfædres.

bragte op.

begrave.

hovedafsnit.

gudsdyrkelse.

mængde, store antal.

israelitterne.

forunderligt.

fik.

da.

udgået, udstedt (perfektum participium af 'udgå').

da.

således.

det vil sige.

da.

die (hos en amme); passe.

da.

det betyder.

dvs. flittigt, grundigt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forkæmper; talsmand.

dvs. hellere.

faraos bolig, palads (folkeviseudtryk).

landområde.

da.

forunderlige; mærkelige.

israelitterne.

en tydelig stemme.

gode talegaver, let ved at udtrykke sig.

faraos bolig, palads (folkeviseudtryk).

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

alligevel.

israelitterne.

tegn, mirakler.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

forfædres.

således.

israelitternes.

rejse, tage af sted.

israelitterne.

rejse, tage af sted.

fuldstændigt, helt.

rejse, tage af sted.

---

udvandringen.

tegn, mirakler.

Egyptens landområde.

israelitternes.

faraos.

faraos bolig, palads (folkeviseudtryk).

gør jer (imperativ pluralis).

gå, drag (imperativ pluralis).

tjen (imperativ pluralis).

bed (imperativ pluralis).

israelitterne.

krigere, soldater.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Egyptens landområde.

frygt (imperativ pluralis).

stil (jer) op (imperativ pluralis).

se (imperativ pluralis).

blive til intet; falde bort.

østenstorm.

israelitterne.

da.

således.

---

israelitterne.

patriarker, stamfædre.

forkæmper; talsmand.

dvs. fyrretyve, fyrre.

på nær, undtagen (især brugt i dialekt).

blev forsørget.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

Egyptens landområde.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

dvs. falsk.

tjenestepige.

æsel.

forkæmper; talsmand.

forlæg, forbillede.

dvs. okser.

den jødiske ugefest eller kornhøstfest, jf. 5 Mos 16,9-12, der fejres 50 dage efter, det første korn er høstet.

løvsals- eller løvhyttefesten, jf. 3 Mos 23,33-43.

dvs. fyrretyve, fyrre.

da.

hans leveår var fuldtallige; hans liv var til ende.

alle israelitterne, hele Israels folk.

foran jer, folket.

foran jer, i spidsen for folket.

foran jer, folket.

for øjnene af jer, foran folket.

israelitterne.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

israelitter, Israels folk.

formåen, evne.

Egyptens landområde.

frygtindgydende.

gaver, bestikkelse.

foran jer.

fra.

hele den israelitiske.

sammen.

fremsigte.

israelitternes.

israelitterne.

dvs. befalede.

åbnede.

dvs. begravede.

forkæmper; talsmand.

dvs. åbenbart, åbenlyst.

ligemand.

dvs. lærte.

---

efterfølger.

virket som høvding, overhoved.

israelitterne.

gør dig nu klar.

gå, tag (gl. imperativ singularis af 'gange').

da.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

stærkt befæstede.

byer.

kolonisere; bebo.

da.

israelitterne.

ro.

år, årenes antal.

sammenkaldte, bragte sammen.

underfulde.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

da.

på.

forkæmper.

vandre omkring.

forkæmpers.

slægt.

for.

overhovederne, lederne.

vær (imperativ pluralis).

så at.

kunne jage tusind fjender på flugt.

indgår.

fra jer.

kroppe.

bliver tilintetgjort, udryddet fra.

frygt (imperativ pluralis).

tjen (imperativ pluralis).

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

vælg (imperativ pluralis).

for.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

førte, bragte op.

forfædre.

Egyptens landområde.

altså, følgelig.

israelitterne.

kendte.

israelitterne.

---

underfulde.

størstedelen, hovedparten.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

israelitterne, Israels folk.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

---

gudstjeneste.

efterkommere.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

åbenlyst.

opførte sig.

spredt.

allerede.

gå (gl. imperativ singularis af 'gange').

jeg, din underordnede (bibelsk sprogbrug).

således.

israelitterne, Israels folk.

trofast, vedholdende.

kriger, helt.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

israelitterne.

dvs. baglæns.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

pinefuld, smertefuld.

dvs. kører.

dvs. køerne.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

vedholdende, hyppigt.

holdt op med, afstod fra afgudsdyrkelsen.

israelitterne.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

vandt sejr over.

---

over.

gå, tag afsted (gl. imperativ singularis af 'gange').

person fra Betlehem.

da.

udseende, ydre.

høje vækst, højde.

det, der er synligt for øjet.

gik (præteritum pluralis af 'gange').

dvs. fager, smuk.

kom stærkt over.

følge, folk.

komme.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

spille.

spiller.

se jer om efter en sådan mand for mig ('seer' er imperativ pluralis).

spille.

spillede.

dvs. veg bort.

---

kæmper.

det vil sige.

rest.

kæmper.

dvs. kobber.

kræfter (i kamp).

tab blot ikke modet ('lade' er optativ).

jeg, din undersåt (bibelsk sprogbrug).

opstillede hær.

gå (gl. imperativ singularis af 'gange').

gid Herren vil være ('være' er optativ).

dragt til krigsbrug.

uvant.

siden.

forbandede.

hærskarers Herres (Zebaoth: hebraisk for hæskarer). Udtrykket anvendes som tilnavn til Gud i hans egenskab af kriger og konge i Det Gamle Testamente.

hele.

forsamling.

dvs. kende; mærke.

da.

herredømmet, overhånd.

da.

gigant, kæmpe, også: kriger.

som sig selv.

da.

kampen mod filistrene.

fra.

byer.

gået ud eller hen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

strengeinstrumenter, specielt lyrer og citere.

glædeslyde.

spillede på strengeinstrumenter.

Saul dræbte tusinder, men David titusinder (1 Sam 18,7).

mistænksomt; skinsygt.

---

vanvid, afsindighed.

mistænksom; skinsyg.

dvs. galskab.

gal, afsindig.

galskaben.

spillede på.

kongens bolig (folkeviseudtryk).

flakkende, uroligt; hjemløs.

mistænksom.

krigere.

krigere.

slægt.

hær, krigere.

magt.

kredsen af opstillede skjolde.

hærfører.

omflakkende.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

anvendte flid (Vind) på.

troldomskunst, sort magi.

ugudelighed, uvidenhed.

besværgelser.

genfærd.

genfærdet.

forstyrrer eller besværer du mig.

opstillede hær.

så at, for at.

da.

således.

da.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. fandt.

rundt omkring i landet.

for at.

dvs. begravede.

klagesang; dødsklage, dvs. en sang, der begræder tabet af de døde, jf. 2 Sam 1,17-27.

krigshelte.

da.

boede; holdt hof.

mere end; i højere grad end.

byer.

hele jorden.

---

tilhørende indbyggerne i den fønikiske by Tyros.

tilhørende indbyggerne i den fønikiske by Sidon.

israelitterne, efterkommere af Israel.

sejrrige, vellykkede.

dvs. hårdt.

menneske, der som art er skabt af jord og bliver til jord, jf. 1 Mos 2,7 og 3,19.

forunderlige.

dvs. dybder.

her: Evas afkom, jf. 1 Mos 3,15; hentyder til Jesus.

scepter.

krigere; giganter.

syndefulde, jf. syndefaldet 1 Mos 3.

slåede.

høstudbytte efter den første høst.

hele jorden.

dvs. fyrretyve, fyrre.

dvs. groft.

stilling som konge.

magtstilling.

således.

tydelig, iøjnefaldende.

tiltrækkende, charmerende.

indtil et vist tidspunkt.

livvagt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gråhårede.

kriger; helt.

folk, ansatte.

forbandet.

forbänder.

tænke sig godt om, lægge planer.

krigere.

---

efterfølger.

hvad, hvilket.

forunderlig; mærkelig.

dvs. syntes.

i højere grad end.

mangedoble.

bemærkelsesværdige.

dvs. fyrretyve, fyrre.

plads.

kommet til at sidde solidt.

tog han den beslutning.

rige, kongedømme for Davids slægt, jf. 2 Sam 7,16.

svalegange.

billedudsmykningen.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

i lighed med sig.

højlydt.

Navnet Jahve udlægges som forbundet med det hebraiske ord for 'være (til stede)', jf. 2 Mos 3,14.

dvs. fornemme.

leve.

tilbede.

her: hvilket.

påbudt.

en i din tjeneste, en af dine folk.

forkæmpers; undersåts.

---

gøre.

vi har ikke lod, arvelod.

israelitter.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

talemåde, jf. Mau 1879, bind 2, s. 237, og Grundtvig 1845, nr. 1.185.

---

adskillelsen.

for at.

gudsdyrkelse.

udpegede; skaffede.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

tydeligvis, åbenlyst.

tåbelighed, uklogskab.

stammende fra i den fønikiske by Sidon.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

lod fremstå.

tegn, mirakler.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

bøje sig til jorden.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

hjerneskallen.

fodsålerne; fødderne.

Jesabel betegner på Grundtvigs tid en ondsindet, arrig eller herskesyg kvinde.

---

israelitterne.

underfulde.

tegn.

imens.

ernærede.

krigere, soldater.

vindens, stormens.

kusk.

tegn, mirakler.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

magt; indflydelse.

største undere, mest forunderlige gerninger.

fortabelse.

---

endog.

hører op; slutter.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

standse.

heftig, stærk.

kast (imperativ pluralis).

dvs. befalede.

højlydt; indtrængende.

dvs. fyrretyve, fyrre.

tog gode beslutninger; lagde gode planer.

talemåde, jf. Mau 1879, bind 1, s. 43.

---

rosværdige, også: herlige, prægtige.

ødelagt, tilintetgjort.

Sankerib var søn af Sargon 2.

store størrelse.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

således.

øverstbefalende; talsmand.

således.

skabte.

åbn.

værk, arbejde.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

således.

hele din færden.

rejser.

stolt; dumdrigt.

de tilbageblevne; de overlevende.

endog.

forkæmpers; undersåts.

tog afsted, drog ud.

dræbte.

da.

dræbte.

talemåde, jf. Mau 1879, bind 1, s. 438.

talemåde, jf. Mau 1879, bind 1, s. 646.

betalt skat.

---

bemærkelsesværdige.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

slægt.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

til fals, til salg.

hus for hyrderne ved det uopdyrkede græsningsareal i udkanten af byen.

store mængde, antal.

i.

israelitterne.

strenge lydighed, disciplin.

kommende, fremtidige.

herlige, gyldne tid; evighed.

stumme.

dvs. genløste, frelste.

her: slægt, egl. træstub, jf. Es 11,1.

da. for hebraisk: Immanuel, jf. Es 7,14 og Matt 1,23.

herredømmet, magten, jf. Es 9,5.

herredømme.

dvs. ville have bygget.

efterkommere.

vanartet; ond, slet.

talsmænd.

renser af, visker rent.

stiller på kanten med bunden opad.

dvs. kaldæerne.

i mellemtiden.

ødelagt.

med.

bristende.

Det babyloniske fangenskab eller eksil varede fra 586 til 538 f.Kr.

længtes.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

kongens bolig, palads (folkeviseudtryk).

dvs. hushovmester.

intelligente, begavede.

dvs. kaldæernes.

videnskab.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

boglige studier, litterære kunst.

dvs. kaldæiske.

bemærkelsesværdig; besynderlig.

dvs. kobber.

kongens bolig, palads (folkeviseudtryk).

for at.

gudesøn; englelignende væsen.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

forkæmpere; talsmænd.

ved måltidet.

kvindernes opholdsværelse.

indfandt sig; blev ledt ind.

store løfter (som ikke indfries).

gave.

gunstbevisningen.

De aramæiske ord er dobbeltydige, idet de både betegner tre vægtenheder og spiller på verberne at tælle, veje og dele.

---

forunderlige; mærkelige.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

anlægges; grundfæstes.

optræde som herre.

gid Herren, Hans Gud, må være (optativ).

må han drage (optativ).

dvs. toogfyrretyve, toogfyrre.

dvs. tre hundrede og tresindstyve, tre hundrede og tres.

Guds; latiniseret af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

gå (imperativ pluralis).

fæld (imperativ pluralis).

byg (imperativ pluralis).

---

tillige.

hørte den efterretning.

foran kongens blik, hos kongen.

vegne.

dvs. hælvtten, halvdelen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

anbragt på hængsler.

citater fra Fadervor, Matt 6,10; 'saa og' betyder således også.

---

dvs. sydøst.

mandige, tapre.

kunsthærdige.

til sidst.

kriger.

krigere, soldater.

kendte.

forblevet.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

byer.

---

jødisk præstefamilie, efterkommere eller slægtninge til Judas Makkabæer.

vundet sejr; fået overtaget.

forblev.

forfædres.

dvs. hellere.

dvs. sædvanligvis.

Ve mig! talemåde, der udtrykker beklagelse, jf. Mau 1879, bind 1, s. 59; egl. gid Gud vil bedre mig (optativ).

skønhed.

da.

brændende af iver.

hidsig efter retfærdighed.

lad ham drage, han skal drage (optativ).

op i.

sammen med.

israelitterne.

da.

dræbte, ihjelslog.

hidsighed.

hovmods.

det foretagende; den krigeriske handling.

da.

vær (imperativ pluralis).

vov (imperativ pluralis).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forfædrenes.

kom (imperativ pluralis).

forfædres.

betænk (imperativ pluralis).

slægt efter slægt.

frygt (imperativ pluralis).

blive til.

hærfører, feltherre.

begravet hos.

forfædre.

uforfærdet, modig.

tog sig ikke af.

floks ringe størrelse.

store størrelse, mængde.

dvs. styrken.

stammer fra, kommer fra.

vores ret.

forkæmperes.

for at.

plyndre.

indbyggerne.

dvs. hårdt.

dvs. flyede, flygtede.

da.

måtte gå til sengs.

i bedrøvet sindstilstand, i sorg.

skiftende held.

forfædres.

jødisk præstefamilie, efterkommere eller slægtninge til Judas Makkabæer.

folkeslag i et landområde i østjordanlandet syd for Det Døde Hav. Edomitterne blev i gammeltestamentlig tradition betragtet som nært beslægtede med israelitterne, idet stamfaderen Edom blev identificeret med Esau.

folkeslag i Palæstinas sydligste provins, som i makkabæertiden (168-63 f.Kr.) var fjender af jøderne. Sprogligt er Idumæa (gr.) beslægtet med Edom.

i det ydre; tilsyneladende.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

---

menneskeverden, befolkede verden.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

jødisk præstefamilie, efterkommere eller slægtninge til Judas Makkabæer.

anerkende.

som deres herrer.

betale skat.

person, der tilhører et folkeslag i Palæstinas sydligste provins, som i makkabæertiden (168-63 f.Kr.) var fjender af jøderne.

---

israeliternes.

særlig.

dvs. hebraisk.

skriftsprog.

talrigt.

beboet.

Septuaginta, den græksprogede udgave af Bibelens gammeltestamentlige bøger fra 200- og 100-tallet f.Kr. (lat. septuaginta, da. halvfjerds).

særlige, specielle.

---

højlydt; hørligt.

spredt.

byer.

trådte (offentligt) frem, fremtrådte.

dvs. skete, her: fremkom.

tilhørende jødisk præstefamilie, efterkommere eller slægtninge til Judas Makkabæer.

bekæmpede.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

underfulde gerninger, undere.

tilskyndede til.

det betyder.

Christus (lat.) er en oversættelse af Messias (hebraisk), som betyder 'den salvede'.

uplettet, uden vanære.

latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israeliternes gud i Det Gamle Testamente.

den gamle pagts (af lat. 'testamentum').

den nye pagts (af lat. 'testamentum').

---

hovedafsnit.

---

stum.

frelsen.

lys.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dal, som ligger i skygge af døden, jf. Sl 23,4 (*Biblia 1787*) og Luk 1,79.

---

tømrer.

forfader.

ufødte barn; barn, spædbarn.

lad det ske for mig (optativ).

således.

dvs. befalede.

holdes, laves.

de byer, hvor de var født.

beboelserne.

herredømme.

forfædre.

er (gl. præsens 2. person singularis).

foran.

æsel.

endog.

---

frygt (imperativ pluralis).

meddelelse.

kendetegnet.

---

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer eller astrologer.

dvs. til bys, til byen.

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer eller astrologer.

hvornår.

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer eller astrologer.

allerede.

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer eller astrologer.

forfædres.

---

person, der tilhører et folkeslag i Palæstinas sydligste provins, som i makkabærtiden (168-63 f.Kr.) var fjender af jøderne.

mest mistænksomme; mest skinsyge.

jødisk præstefamilie, efterkommere eller slægtninge til Judas Makkabæer.

fra himlen.

tog.

beslutning.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer eller astrologerne.

fødselstidspunkt.

personer, der studerer eller tyder stjerner; astronomer eller astrologerne.

efterstræbte barnets liv.

stærkt.

---

universitet; højere undervisningsanstalt.

dvs. bekendte.

for at.

i min faders hus.

dag for dag.

behagelig, velvillig.

---

trådte han offentligt frem.

meget lang.

dvs. brat; snart.

snørebånd.

---

således.

elskede, kære.

---

dvs. fyrretyve, fyrre.

templets højeste punkt; templets svalegang.

sende.

hvis.

sørgede for.

livsfornødenhed.

forunderlige.

afkom, jf. 1 Mos 3,15.

Menneskesøn, dvs. Kristus.

omslutter, slår lejr om.

---

sødme; elskelighed.

suk.

styrelse, vilje; planer.

uafbrudt, hele tiden.

indtil et vist tidspunkt.

særskilt, speciel.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

særlige.

især.

ordspil på Petrus, (lat.) klippe (efter gr. Πέτρος, da. klippe).

hebraisk, tordensønner, jf. Mark 3,17.

håndtering, profession.

menneskemængde, der var stimlet sammen.

næsten.

følg (imperativ pluralis).

fiskere, der fanger mennesker, jf. Luk 5,10.

---

lære.

således.

gav, ofrede.

fortabt.

lære.

rigtige; ægte.

for at.

dvs. lærte, forkyndte.

elskede, kære.

Guds; latiniseret form af Jahve (hebraisk), navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

forklarelse, afklaring.

det betyder.

dvs. lærte, forkyndte.

særegent, særligt.

hele jorden.

---

gå (imperativ pluralis).

fortabelse.

lad (imperativ pluralis).

elsk (imperativ pluralis).

ønsk (imperativ pluralis).

gør (imperativ pluralis).

bed (imperativ pluralis).

våg (imperativ pluralis).

bed (imperativ pluralis).

beder.

gå (gl. imperativ singularis af 'gange').

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

saml jer (imperativ pluralis).

spørg (imperativ pluralis).

spise ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

retfærdighed.

gentag (imperativ pluralis).

udråb (imperativ pluralis).

svalegangene; tagene.

frygt (imperativ pluralis).

endog.

uden at blive spurgt.

frygt (imperativ pluralis).

sande, uforvanskede.

fuldendelse; opfyldelse, jf. Rom 13,10.

klogskab som engle.

---

udtryk for en tanke; maksimer, sentenser.

tænke alvorligt over.

lykkelige.

skal være (optativ).

mørket.

her: hver dag.

giv (imperativ pluralis).

kast (imperativ pluralis).

bed (imperativ pluralis).

led (imperativ pluralis).

bank (imperativ pluralis).

slange.

vogt (imperativ pluralis).

dvs. bærer.

giv væk (imperativ pluralis).

vær (imperativ pluralis).

her: står.

ikke.

skal høre (optativ).

overflod.

til at være ligesom.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

anledning til vildfarelse ift. troen.

helvedes ild; egl. afgrund, hvorfra der strømmer ild.

giv (imperativ pluralis).

det at tage sværd i hånd.

mandefald, det at mange dræbes.

giv (imperativ pluralis).

Menneskesønnen, dvs. Kristus.

glæd (imperativ pluralis).

lykkelige.

skabte.

i overflod.

gør, lav (imperativ pluralis).

ansatte.

æsel.

del, afsnit.

pralende, synligt udtryk.

også.

skubbet hen.

brødet fra himlen; brødet i nadveren, jf. Matt 26,26.

spiser ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

giver liv, gør levende.

døm (imperativ pluralis).

uden synd.

skal kaste (optativ).

tilskyndelse.

fårestalden.

i overflod.

daglejeren.

det eneste.

(I) skal vandre (imperativ pluralis).

samles sammen.

lykkelige.

dvs. hellere.

Som søn af både Gud og menneske har Jesus en dobbelt natur, der på én gang er guddommelig og menneskelig.

således også.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

eller Beelzebul er dæmonernes fyrste, dvs. Satan, jf. Matt 12,24.

ondeste.

---

mirakler, undere; kendetegn, bevis.

betegner, betyder.

underfulde; overnaturlige, mærkelige.

kendetegn, bevis; undere.

særligt, især.

åbenlyst, tydeligt.

skete.

dvs. stank.

selv om.

tag (imperativ pluralis).

mod himlen.

da.

ligklæder.

løs (imperativ pluralis).

lad (imperativ pluralis).

omstråledes.

tydeligt.

viste store æresbevisninger, gjorde stads.

lovpriset, priset.

---

sammenlignede.

på rette måde.

---

spiste ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

givet hen, ofret.

spis (imperativ pluralis; 'æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

drik (imperativ pluralis).

den nye pagts (af lat. 'testamentum').

bæger (med vin).

ved.

spiste ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

mest onde, sletteste.

så at.

åbenlyst.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forunderligt.

dvs. kyssede.

Menneskesønnen, dvs. Kristus.

bæger.

---

dvs. galede.

må blive (optativ).

---

dvs. hellere.

må blive (optativ).

soldater.

kæp, stok.

scepter.

utilbørligt, upassende.

opfyldt; fuldbragt.

betror.

soldater.

for at.

forfædre.

helt fuldt.

betror.

også.

---

dvs. klippehulning, klippehule.

åbenlyst.

soldater.

forfædres.

er vi sejrherre; sag betyder sagen eller processen for Guds domstol, hvor sjælene enten skal frelses eller fordømmes.

skal være (optativ).

forseglede.

på denne måde.

give efter.

også.

skal være (optativ).

skyder ud, udsender.

nattemørket, mørke og uvejrssky.

således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

hen imod, kort tid før.

opholdssted (bibelsk sprogbrug, jf. f.eks. 2 Pet 1,13 og 'himlen som et telt', Sl 104,2).

lovprisning, lovsang.

udsynge.

åbningen (af klippehulen).

skikkelser af stråler, strålende skikkelser.

efter.

imens.

ligklæderne.

pænt.

sammenrullet, lagt sammen.

hvilested, leje.

havemanden, gartneren.

så at.

gå, tag hen (gl. imperativ singularis af 'gange').

---

forklarede, redegjorde.

øjeblikkeligt, straks.

hændt.

meddelt, nævnt.

hvordan.

genkendte.

gid fred må være (optativ).

irettesatte.

se (imperativ pluralis).

føl (imperativ pluralis).

betænk, tænk på (imperativ pluralis).

et afdødt menneskes ulegemlige skikkelse.

angivet, givet oplysning om.

---

tilsynekomsten (af Kristus).

Udtrykket blev, især blandt bønder, brugt som hilsen på Grundtvigs tid.

lykkelige.

---

dvs. fyrretyve, fyrre.

gå (imperativ pluralis).

gør (imperativ pluralis).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

døb (imperativ pluralis).

lær (imperativ pluralis).

fast.

trak ham ud.

se, blive synlige.

---

rigtigt.

kraftfuld; virksom.

heftig, kraftig.

i stort antal; af mange forskellige slags.

dvs. kommet.

den jødiske ugefest eller kornhøstfests; jf. 5 Mos 16,9-12, festen fejres 50 dage efter, at det første korn er høstet.

her: bruges.

hjemstavne.

efterladt.

til at tage plads.

frelse.

tydeligt.

fællesskab.

allerede.

forfædre.

jf. den nikænske trosbekendelse: "[Jeg (vi) tror på én Gud ... Og på én Herre ...] Og på Helligånden, som er Herre, og som levendegør, som udgår fra Faderen og fra Sønnen".

på.

herredømme, rige.

---

også.

det vil sige.

i sine (tilhængere).

diskuteret.

klare sig, hævde sig mod.

Christus (lat.) er en oversættelse af det hebraiske Messias (den salvede), der forekommer i Det Gamle Testamente.

ny pagt (af lat. 'testamentum').

hverken.

Menneskesønnen, dvs. Kristus.

regnen af sten.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

tag imod.

højlydt.

---

spise ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

åbenbaring, guddommeligt syn.

apostel for hedningerne, jf. ApG 9,15 og Rom 11,13.

---

medmindre, hvis ikke.

dækkes med jord.

det eneste.

rod til liv.

mere forklaret, oplyst.

åbenlyst.

brand og blodsudgydelse.

hørligt; stærkt.

havde fremgang.

undtagen.

spredtes.

rejser til fods.

epistler; åbne breve.

grundlagt.

byer.

gået til grunde (gl. bøjningsform).

på mærkelig vis; forunderligt.

tydeligvis.

sted med tortur.

af.

"Staden paa Bjerget, kan ikke skjules", ordsprog, jf. Grundtvig 1845, nr. 2.395.

her: lænker eller bånd på tungen (ordspil).

havde.

epistler; åbne breve.

stolt.

---

strengt overholdt.

højlydt; tydelig.

Menneskesøn.

sigter til Det Nye Testamente.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ødelæggelse.

græd (imperativ pluralis).

lykkelige.

fald (imperativ pluralis).

skjul (imperativ pluralis).

nedbrydelsen, ødelæggelsen.

lad hans blod komme (verbet er i optativ).

ganske som, ligesom.

blev spredt.

de tiloversblevne, resterne.

israelitterne; jøderne.

afviser, forkaster.

påfaldende, mærkeligt.

ødelæggelse.

den anden.

vision på en søndag, jf. Åb 1,10; evt. også særlige eller særligt bemærkelsesværdige vision.

epistler; åbne breve.

---

vejledere, undervisere.

forfædre.

vejlederne, underviserne.

vejledere, undervisere.

mest bemærkelsesværdige.

brev til en ven; privat brev.

---

sammenlignede.

velanlagt; almindelig.

nedtrådt, trampet i stykker.

fortabelse.

dvs. selvgjorte, selvudnævnte.

anklaget for kætteri; fordømt.

fast.

faret til himmels.

fuldstændigt.

250.

åbenlyst, tydeligt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

israelitterne.

særlige.

have været hændt (for).

samfundsfællesskab, (som).

grundlagt.

velsagtens, formodentlig.

åbenlyst.

dvs. syntes.

udartet, degenereret.

giv (imperativ pluralis).

personer, som hykler kristendom, kun er kristne af navn.

lære.

ærkeengel.

anliggende, der angår kirken eller gejstligheden.

anliggende, der angår statens forhold.

samfundsmæssig; statsborgerlig.

vejledere, undervisere.

fredelige tilstandes.

sædvanligvis.

kaldes.

---

gjorde usikre, truede.

allerede.

folkeslag.

israelitterne.

folkeslag.

kamp og krigsbytte.

særlig; ejendommelig.

---

mod syd, sydpå.

omvandrende.

kvægavl.

trådte (offentligt) frem.

dvs. lærte.

---

omfattedes af, rummedes i.

folkeslagene.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gruppe af folkeslag.

evner som forstand, fantasi, følelse og lign.

erkendes; anerkendes.

her: Paulus.

gruppe af folkeslag.

allerede.

tilhængere af Arius' trosretning, der bl.a. hævdede, at Sønnen i Treenigheden ikke var evig og af samme væsen som Faderen, men skabt og foranderlig.

særligt prægtige.

gruppe af folkeslag.

trådte (offentligt) frem, fremtrådte.

---

kejserdømme.

revsere; opdragere.

vendte.

helt, fuldstændigt.

det betyder.

forskriftsmæssigt ordnet.

liv som munk i et munkesamfund.

det betyder.

udsendinge.

---

dvs. muhamedanerne, muslimerne.

dvs. morer; her: maurere.

overhoved; anfører.

dvs. morerne; her: maurerne.

krigerne, heltene.

ganske rigtigt.

kendte.

anerkende.

som.

åbenlyst.

trolddomskunsten, den sorte magi.

lære.

ordets eller åndens sværd, dvs. Guds ord eller evangelium, jf. Ef 6,17.

dvs. forbeholdt.

de slaviske folkeslag.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

degenererede, fordærvede.

---

småkongerne.

dvs. fyrretyve, fyrre.

grundlægge.

forfædre.

sjællænderne.

sjællændere.

---

sørøver.

syd for fjeldene; her: på Østlandet; syd for Dovre og øst for Langfjella, vandskellet mellem Øst- og Vestlandet.

nord for fjeldene; her: nord for Dovre og Romsdalsfjorden.

tydeligvis; utvivlsomt.

enevældig konge.

velfunderet.

nord for fjeldene; her: nord for Dovre og Romsdalsfjorden.

dvs. håndhævede.

føre kamp, udkæmpe slag.

størstedelen.

---

efterfølger.

universelle.

den gejstlige stand.

forskrift, rettesnor, jf. Fil 3,16 (*Biblia* 1787).

kejserdømmes.

dvs. syntes.

efterfølgere.

kaldes; gå under navn af.

evner som forstand, fantasi, følelse og lign.

bispesæde.

anerkendes som.

anliggender, der angår statens forhold.

sigter til pavens status som Kristi stedfortræder på jorden.

åbenlyst.

---

dvs. muhamedanerne, muslimerne.

kejserdømme.

legeme.

forunderligt, mærkeligt.

ikke noget af det.

æsel.

sammenkalde.

selvudnævnte.

sigter til pavens status som Kristi stedfortræder på jorden.

på muslimsk vis.

status som martyr.

størstedelen, flertallet.

størstedelens, flertallets.

ganske vist.

---

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

trosgrundlag.

næsten.

Kristi stedfortræder på jorden.

formidlere; mellemænd.

gøre delagtig i Guds Rige og den evige frelse.

alterbordet, nadveren.

spise ('æde' var et neutralt udtryk for at spise på Grundtvigs tid).

opdeling, fordeling.

sakramentet, her: brødet og vinen.

adskillelsen.

adskillelse.

givet, tildelt.

således.

hentyder til en retsinstant eller forsamling, hvor sager angående den katolske kirke behandles; egl. den ret, ved hvilken sager angående en person eller et forhold skal behandles.

---

person, der kæmper for en sag; helt.

gives, tildeles.

tidligere omtalte, ovennævnte.

indsigelse; protest; forsvar.

forkæmpere; talsmænd.

tilhængere af Jan Hus.

ganske vist.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

selvudnævnte.

stedfortræder, dvs. paven.

tydeligvis.

store mængde.

blev spredt.

“Staden paa Bjerget, kan ikke skjules”, ordsprog, jf. Grundtvig 1845, nr. 2.395.

tilhængere af Jan Hus.

parti blandt tilhængerne af Jan Hus; af calix (lat.), kalk.

---

dvs. hebraisk.

klare sig, nøjes.

gudstjenesten.

vejledere, undervisere.

pavevælde; det, der hører til den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

dvs. prædikede ind i, indprentede.

hvor, hvor meget.

degenererede, fordærvede.

tilhængerne af Jan Hus.

i lige så høj grad; lige så gerne.

detektiver; egl. jagthunde, der opsnuser bytte.

lyssky.

dvs. muhamedanske, muslimske.

kejserdømme.

samfundet af alle kristne betraget som en organisme, en stor organisation; jf. 1 Kor 12,27.

sloges, kæmpede.

farlige, genstridige personer, der ligner trolde.

indskrænkede, tåbelige, fårede.

dvs. hebraiske.

spredt boende.

troværdige.

som er under bandlysning.

bevaret, opretholdt.

usædvanlig, fremragende; særlig.

åbenlyst.

dvs. hebraisk.

---

allerede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

person, der kæmper for en sag; helt.

mest ubetydelige.

kirkefædres.

skrifter fra oldtiden.

universitet.

indrettede.

sådan.

pavevældet; det, der hører til den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

her: pavestolen.

Kristi stedfortræder på jorden.

nuværende, dvs. Luthers samtidige.

åbenlyst.

fortælling; sagn.

pengene til at rejse for.

krig mod tyrkerne.

beholder af metal til indsamling af penge (i kirken).

på grund af; (til gengæld) for.

frelsens.

højlydt.

indsigelse; protest.

sandelig.

fortællingerne; sagnene.

underfulde gerninger, underere.

bandlyste.

universelle.

sakramenterne dåb og nadver.

opdeling (i brød og vin) og fordeling (mellem lægmænd og gejstlige).

umistelige.

andre boglige studier, teologi.

vejledere; præster.

herlighed, forklaret glans.

højlydte; stærke.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

her: den apostolske trosbekendelse; egl. *regula fidei* (lat.), dvs. et oldkirkeligt sammendrag af de vigtigste punkter i den kristne lære, sådan at det er i overensstemmelse med Bibelen og den apostolske tradition. Der er overleveret flere sammendrag, og det præcise indhold og formuleringen kan variere.

sprogkyndige.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

tillempede, tilpassede.

personer, der beskylder andre for at være kættere.

boglige studier, teologi.

---

helt, fuldstændigt.

boglige studier, litterær kunst.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

herhjemme.

bemærkelsesværdigt.

ganske vist, rigtignok.

pavevælde; det, der hører til den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

kritisere; forandre.

herhjemme.

ledere; præster.

vejledere, undervisere.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

herske, bestemme over.

pavevældet; det, der hører til den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

udgivet.

opdragelse.

boglige studier, teologi.

sigter især til Luthers lille katekismus (oprindeligt 1529), der var skrevet til børn.

konfirmationsforberedelse.

bekræftes i den pagt, der sluttedes med Gud i dåben; konfirmeres.

deltage i nadveren.

ulykken.

mange steder.

---

trådte (offentligt) frem, fremtrådte.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

dvs. syntes.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

dvs. huguenotter.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

dvs. huguenotter.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

morallære, etik.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. huguenotter.

pavevældet; den katolske kirke (nedsættende betegnelse).

underholdningslitteratur.

mere umoralske, perverse.

skadelige.

skabte, skrev.

dvs. fyrretyve, fyrre.

godt nok, ellers.

(at) vi ikke.

således.

åbenlyst.

dyr; kvæg.

dvs. lærte.

jf. kundskabens træ, 1 Mos 2,9.

værdsætte, påskønne.

helvede, jf. Matt 8,12.

---

nuværende.

ved dåbshandling give sig del i.

sakramenterne dåb og nadver.

afviser, ikke vil kendes ved.

åbenlyst.

her: Paulus.

Anvendt litteratur

- *Biblia, / Det er / Den ganske Hell. Skriftes / Bøger, / Ved / Hans Kongl. Majests. / Vor allernaadigste Arve-Herres / Kong Christian / Den Syvendes / Christelige Omsorg, / med Fliid og efter Grund-Texten efterseete og rettede ? [sic] saa / og med mange Paralleler og udførlige Summarier forsynede (1787). København*
- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København
- Mau, Edvard (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat*, bind 1-2. København